

Praktijkproef Afwegingskader Omgevingsvisie SDG's

Analytisch verslag 1^e sessie – 8 mei '19

Omgevingsvisie en de SDG's: op weg naar integrale afweging

Op 8 mei ging de praktijkproef 'SDG's en Omgevingsvisie' van start. Met deelnemers uit vier gemeenten – Dongen, Smallingerland, Staphorst en Súdwest Fryslân – is een begin gemaakt met de zoektocht naar raakvlakken tussen de Omgevingswet en de Sustainable Development Goals van de VN en naar lokale kansen op wederzijdse versterking tussen de twee beleidsvelden. Nadruk ligt daarbij op de omgevingsvisie, met een open oog voor het omgevingsplan.

Verknoping ruimte en milieu

De keuze voor deze combinatie is niet toevallig. De deelnemers doken kort in de historie van beide onderwerpen en constateerden dat de aandacht voor duurzaamheid in brede zin de laatste jaren is geëxplodeerd. Een groot aantal ontwikkelingen (fig.1) hebben ervoor gezorgd dat ruimtelijke, sociale en ecologische opgaven steeds sterker verknoopt zijn geraakt. Ook andere bewegingen in de omgang met de openbare ruimte hebben grote invloed op de aanpak van de centrale vraagstukken in het publieke domein.

Vijf gelijktijdige bewegingen:

- Juridische ontwikkeling – van sectoraal naar **integraal**
- Duurzaamheidsontwikkeling – van mondiaal naar **lokaal**
- Ruimtelijke ontwikkeling – van ordening naar **ontwikkeling**
- Bestuurlijke ontwikkeling – van centraal naar **decentraal**
- Democratische ontwikkeling – van top down naar **bottom up**

Fig.1

Langzaam maar zeker wordt duidelijk dat alles met alles samenhangt en dat (wetgeving op) het ene segment invloed heeft op veel andere gebieden. Met de Omgevingswet zijn de ruimtelijke en de milieuvraagstukken juridisch met elkaar verbonden. Gelijktijdig dringt echter ook het besef door dat beide terreinen grote invloed hebben op sociale aspecten, gezondheid en op het algemene welzijn (en omgekeerd).

SDG's en de Omgevingswet

De ontwikkelingen binnen het fysieke domein sluiten aan bij de duurzame ontwikkelingsagenda die de Verenigde Naties opstelde, eerst als Millenniumdoelen en later als Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals of Global Goals). De parallellen tussen de hoofdkenmerken van de SDG's en de Omgevingswet (OW) zijn opvallend (fig 2).

Gezamenlijke kenmerken SDG's en OW

- Duurzaamheid / Brede welvaart
- Toekomstgericht / Ontwikkelingsgericht
- Integraal
- Mondiaal & Lokaal
- Inclusief / Participatief

Fig.2

Internationale ontwikkelingen en verdragen hebben deze veranderingen in gang gezet, waarna ze nationaal en lokaal onontkoombaar een rol gaan spelen. Duurzame ontwikkeling werd een mondiaal gedeeld streven na de publicatie van *Our Common Future* door de Commissie Brundtland in 1987, kreeg vervolg in de eerste grote duurzaamheidstop in Rio de Janeiro (1992) en kreeg een nieuwe impuls in 2015 in New York en Parijs waar respectievelijk de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling en het mondiale

klimaatakkoord werden gesloten. Het zet ook in Nederland een serie transitie in gang.

Van mondiaal naar lokaal

Gevraagd naar de invloed van deze maatschappelijke ontwikkelingen op het eigen lokale werk, constateren de deelnemers dat ze een steeds nauwere relatie voelen tussen de fysieke leefomgeving en sociale vraagstukken. Als lokale overheden zijn zij ook steeds nadrukkelijker aan zet, door decentralisaties én door de actieve burgers. Daarbij krijgen ze te maken met betrokken burgers die veel minder in segmenten en hokjes denken dan beleidsmakers en overheidsmensen gewend zijn. Daarmee is samenwerking en ontkokering – binnen en buiten de organisatie – niet meer weg te redeneren. Integratie van (lokaal) beleid is onontkoombaar.

Concrete raakvlakken

Hoe tastbaar de vervlechting van milieuthema's, ruimtelijke kwaliteit en sociaal beleid inmiddels is, werd duidelijk toen de deelnemers in kleine groepjes hun meegebrachte casus met elkaar bespraken. Want hoe verhoudt de waterveiligheid van een IJsselmeerdijk zich bijvoorbeeld tot het zwemplezier van lokale jongeren en ecologische beweiding door schapen? Wat betekent vitaal landschap voor de boeren, de biodiversiteit, de voedselvoorziening, klimaatadaptatie en toerisme? Hoe zijn monumentale gebouwen energiezuinig te maken zonder het cultuurhistorische beeld van de stad te veranderen? Wat zijn de ontwikkelmogelijkheden van vrijkomende (agrarische) bedrijfsgebouwen? Bij deze exercitie bleek het gemakkelijk om de ruimtelijke vraagstukken te koppelen aan meerdere SDG-doelen.

Noodzakelijke keuzen

Als alles met alles te maken heeft is het noodzakelijk om af te wegen en keuzes te maken op een hoger abstractieniveau. Daarvoor komen langzaam maar zeker ook afwegingskaders beschikbaar, maar deze komen voor een deel uit de oude verkokerde werkelijkheid – structuurvisies – en missen nog de echt integrale visie. De deelnemers hebben na deze dag al het gevoel dat de SDG's een nuttige bijdrage kan leveren, bijvoorbeeld door een aantal essentiële ontwikkelingsdoelen als basis te beschouwen.

Naar een afwegingskader

Daarmee kwam, tot slot van de eerste bijeenkomst, de vraag op tafel waar een afwegingskader aan moet voldoen. Allereerst brengt zo'n kader alle ontwikkelingen in hun specifieke context in een (toekomst)beeld samen. Dat kan helpen om keuzes, én de (negatieve én positieve) consequenties ervan, transparant te maken. Het brengt alle relevante bouwstenen onderling samenhangend in beeld. Het zou behulpzaam zijn om dit beeld in een digitaal format te vatten, zodat het ook in het ook in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) bruikbaar is. Wel moet gewaakt worden voor een te statisch beeld. Ontwikkelingen zijn immers per definitie dynamisch. Verder is het belangrijk dat de feitelijke beleidsbeslissingen – vaak verbonden aan het huidige sectorale systeem – handen en voeten krijgen en de verschillende vraagstukken en SDG-doelen ermee verbonden kunnen worden. Dat is de zoektocht waar deze praktijkproef zich op richt.

Als onmisbare waarde van het beoogde afwegingskader wordt genoemd dat het de basis vormt om 'het gesprek' te voeren, in de politiek, in het bestuur én in de samenleving.